

Sygn. akt: III U 424/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 czerwca 2014 r.

Sąd Okręgowy w Ostrołęce III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Grażyna Załęska-Bartkowiak
Protokolant:	sekretarz sądowy Emilia Kowalczyk

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 17 czerwca 2014 r. w O.

sprawy z odwołania H. Z.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych II Oddziałowi w W.

o zwrot nienależnie pobranego świadczenia

na skutek odwołania H. Z.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddziału w W.

z dnia 26.03.2014r. **znak** (...)

orzeka:

1. zmienia zaskarżoną decyzję w ten sposób, że ustala, iż H. Z. nie ma obowiązku zwrotu odsetek za okres od dnia 07.04.2011r. do dnia 26.03.2014r. w kwocie 1.587,52zł oraz nie ma obowiązku zwrotu odsetek od nienależnie pobranego świadczenia także za okres od dnia 27.03.2014r. do dnia 09.04.2014r.;

2. w pozostałym zakresie odwołanie oddala.

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 26.03.2014r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w W. zobowiązał H. Z. do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia z tytułu emerytury za okres od dnia 01.04.2011r. do dnia 31.03.2014r. w kwocie 8.327,03zł wraz z odsetkami za okres od dnia 07.04.2011r. do dnia 26.03.2014r. w kwocie 1.587,52zł. Nadto z decyzji wynikał obowiązek zapłaty dalszych odsetek także po wydaniu zaskarżonej decyzji, czyli po dniu 26.03.2014r.

H. Z. wniosła odwołanie od decyzji. Podniosła, że jest osobą starszą i często nie rozumie wszystkich przepisów. Nie wiedziała, że nie może pobierać jednocześnie renty rodzinnej oraz emerytury.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w W. wniosł o oddalenie odwołania. Podniósł, że nie ma podstaw do pobierania w zbiegu renty rodzinnej i emerytury. Stwierdził także, że decyzja o przyznaniu emerytury zawierała pouczenie o okolicznościach powodujących ustanie prawa albo wstrzymanie wypłaty świadczeń.

Sąd ustalił i zważył, co następuje:

H. Z. jest uprawniona do pobierania renty rodzinnej po swym mężu W. D. przyznaną decyzją z dnia 15.09.1989r. Rentę tę pobiera nieprzerwanie.

Następnie dnia 28.10.2010r. złożyła wniosek o emeryturę. We wniosku tym nie wskazała, że pobiera rentę rodzinną. ZUS decyzją z dnia 19.11.2010r. przyznał jej prawo do emerytury począwszy od dnia 01.10.2010r. i od tej daty wypłacał emeryturę.

Decyzją z dnia 20.03.2014r. ZUS wstrzymał wypłatę emerytury od dnia 01.04.2014r., gdyż powziął wiedzę, że H. Z. pobiera również rentę rodzinną, która jest dla niej świadczeniem korzystniejszym.

Przedmiotem sporu w rozpoznawanej sprawie była kwestia, czy zachodzą podstawy do żądania od H. Z. zwrotu emerytury wypłaconej jej przez ZUS w okresie od dnia 01.04.2011r. do dnia 31.03.2014r. w kwocie 8.327,03zł wraz z odsetkami liczonymi od dnia 07.04.2011r. Wobec powyższego konieczne było ustalenie, czy było to świadczenie pobrane przez nią nienależnie.

Ustawodawca w art.138 ustawy z dnia 17.12.1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz.U. z 2013r., poz.1440 ze zm.) definiuje nienależne pobrane świadczenia. W ustępie 2 stwierdza, że są to świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części. Przy czym warunkiem koniecznym jest pouczenie osoby pobierającej świadczenia o braku prawa do ich pobierania (art. 138 ust. 2 pkt 1 ustawy).

W świetle powyższych przepisów, aby organ rentowy mógł skutecznie domagać się od H. Z. zwrotu emerytury wypłaconej za okres od dnia 01.04.2011r. do dnia 31.03.2014r., musiał wykazać, że świadczenie to jest świadczeniem pobranym nienależnie w rozumieniu art. 138 ust. 2 w/w ustawy, tj. że zostało ono wypłacone mimo zaistnienia okoliczności uzasadniających ustanie prawa do świadczenia, a odwołująca była pouczona o braku prawa do świadczenia w tych okolicznościach.

Bezsporne jest, że H. Z. nie mogła pobierać jednocześnie renty rodzinnej po mężu oraz emerytury. Zasadą bowiem jest, że pobiera się jedno przysługujące danej osobie świadczenie, a jedynie w sytuacji, gdy wynika to wprost z przepisu – można pobierać określone świadczenia w zbiegu. Brak jest jednak podstawy prawnej, z której wynikałby zbieg renty rodzinnej i emerytury.

W ocenie Sądu H. Z. została pouczona przez ZUS o braku prawa do pobierania obu świadczeń w zbiegu. W decyzji przyznającej prawo do emerytury z dnia 19.11.2010r. w punkcie IV organ rentowy wskazał, że zasadą jest wypłata jednego świadczenia i wskazał wyjątki od tej zasady, wymieniając, jakie świadczenia wypłacane są w zbiegu. Tym samym z pouczenia wynikało, że nie ma podstaw do pobierania w zbiegu renty rodzinnej i emerytury. Nadto Sąd miał na uwadze, że składając wniosek o emeryturę H. Z. nie wskazała w punkcie III, że pobiera rentę rodzinną, co spowodowało, że komórka ZUS przyznająca prawo do emerytury nie miała wiedzy o wypłacie renty rodzinnej.

Tym samym Sąd uznał, że zachodzą podstawy do żądania od H. Z. zwrotu emerytury wypłaconej jej przez ZUS w okresie od dnia 01.04.2011r. do dnia 31.03.2014r. w kwocie 8.327,03zł. Jest to 3-letni okres, który wynika z art.138 ust.4 w/w ustawy.

Wobec powyższego w tym zakresie Sąd odwołanie oddalił na mocy art.477¹⁴§1 kpc.

Sąd uznał natomiast, że zachodzą podstawy do zmiany zaskarżonej decyzji w części dotyczącej żądania od H. Z. zapłaty odsetek od nienależnie pobranej emerytury.

Z zaskarżonej decyzji wynika bowiem, że ZUS stoi na stanowisku, że odsetki biegą od daty wypłaty nienależnie pobranego świadczenia.

Tymczasem w ocenie Sądu w przypadku nienależnie pobranych świadczeń odsetki biegną od następnego dnia od doręczenia decyzji o obowiązku zwrotu nienależnie pobranych świadczeń. Ze zwrotnego poświadczenia odbioru wezwania zaskarżonej decyzji (k.56 a.e.) wynika, że H. Z. odebrała tę decyzję dnia 09.04.2014r. Wobec powyższego odsetki od nienależnie pobranego świadczenia ustalonego zaskarżoną decyzją biegną dopiero od dnia 10.04.2014r.

Taka wykładnia przepisów znajduje swe uzasadnienie w treści art.84 ust.1 ustawy z dnia 13.10.1997r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jedn. Dz.U. z 2013, poz.1442 ze zm.). Zgodnie z tym przepisem - osoba, która pobrała nienależne świadczenie z ubezpieczeń społecznych, jest obowiązana do jego zwrotu, wraz z odsetkami, w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego (z uwzględnieniem ust.11 tego przepisu, który nie ma zastosowania w tej sprawie). W kwestii interpretacji tego przepisu, a w szczególności w kwestii rozumienia odesłania do prawa cywilnego wypowiedział się Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 03.02.2010r. (I UK 210/09). Sąd Najwyższy stanął na stanowisku, że nie można tego odesłania traktować tak szeroko, że miałyby ono umożliwiać poszukiwanie w prawie cywilnym terminu wymagalności świadczeń podlegających zwrotowi a w konsekwencji terminu, od którego można żądać odsetek.

W ocenie Sądu Najwyższego sprzeciwia się temu wykładnia językowa. „Zasady prawa cywilnego”, których dotyczy odesłanie, odnoszą się jedynie do odsetek. Zasadą określoną w prawie cywilnym, odnoszącą się do odsetek jest możliwość ich żądania w razie opóźnienia się dłużnika ze spełnieniem świadczenia (art. 481 § 1 k.c.). Określenie terminu, od kiedy dłużnik - pobierający nienależne świadczenie z ubezpieczenia społecznego - opóźnia się z jego zwrotem nie jest objęte odesłaniem. Nie jest to materia „zasad prawa cywilnego” lecz prawa ubezpieczeń społecznych. „Zasady prawa cywilnego” regulujące opóźnienie dłużnika w spełnieniu świadczenia cywilnoprawnego są różnorodne, uzależnione od rodzaju świadczenia. Odesłanie do prawa cywilnego nie dotyczy terminów wymagalności świadczeń cywilnoprawnych ani - co się z tym wiąże - określenia, od kiedy dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia. Są to zasady dotyczące odsetek tylko pośrednio. Odesłanie byłoby niejednoznaczne, gdyby rozumieć je tak szeroko, gdyż w prawie cywilnym opóźnienie dłużnika uregulowane jest w różnorodny sposób w zależności od tego, jakiego świadczenia dotyczy. Określenia od kiedy należą się odsetki od świadczeń z ubezpieczenia społecznego, także od świadczeń podlegających zwrotowi, należy poszukiwać w prawie ubezpieczeń społecznych a nie w prawie cywilnym.

Analogiczne poglądy zostały wyrażone w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 18 grudnia 2008 r. (I UK154/08, M.P. Pr. 2009 nr 4, poz. 208), w którym Sąd Najwyższy uznał, że nie ma żadnych podstaw do stosowania przepisów prawa cywilnego (o bezpodstawnym wzbogaceniu lub czynie niedozwolonym) do oceny wymagalności nienależnie pobranego świadczenia.

Sąd orzekający w tej sprawie – w całości aprobuje te orzeczenia. W konsekwencji stwierdzić należy, że organ rentowy może jedynie naliczać odsetki ustawowe, a właściwie ma obowiązek wynikający z ustawy do naliczania odsetek, jeżeli ubezpieczony nie zwróci nienależnie pobranego świadczenia niezwłocznie po otrzymaniu decyzji ustalającej obowiązek zwrotu świadczenia. Decyzja ta ma bowiem charakter konstytutywny. Stąd też odsetki, o których mowa w art. 84 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych nie biegną przed doręczeniem decyzji ustalającej obowiązek zwrotu nienależnie pobranego świadczenia.

Z tych względów Sąd Okręgowy w tym zakresie orzekł na mocy **art.477¹⁴§2 kpc** i zmienił częściowo zaskarżoną decyzję, ustalając, że H. Z. ma obowiązek zapłaty odsetek od nienależnie pobranych świadczeń dopiero od dnia 10.04.2014r.